

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2025, 25(2): 938-951, doi: 10.11616/asbi.1658350

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal İlgi ile Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkide Yaşamda Anlamanın Aracı Rolü

The Pathway from Social Interest to Post-traumatic Growth Through Meaning in Life in University Students: A Mediation Analysis

Ümre KAYNAK¹

Geliş Tarihi (Received): 15.03.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 16.07.2025

Yayın Tarihi (Published): 31.07.2025

Öz: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın aracı rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 384 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama araçları olarak "Toplumsal İlgi Ölçeği", "Travma Sonrası Büyüme Envanteri", "Yaşamda Anlam Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 26.0 ve PROCESS Macro 4.2 programları kullanılmıştır. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile aracılık analizleri PROCESS Macro, Model 4 kullanılarak test edilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal ilgi ile yaşamda anlamın, anlamın varlığı ve anlam arayışı alt boyutları arasında ve sosyal ilgi ile travma sonrası büyüme arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal ilginin travma sonrası büyümenin yordayıcısı olduğu, yaşamda anlamın sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolünün olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal İlgi, Travma Sonrası Büyüme, Yaşamda Anlam, Aracılık Testi

&

Abstract: This aim is to examine the mediating role of meaning in life in the relationship between social interest and post-traumatic growth. The study group consisted of 384 university students. "Social Interest Scale", "Post-traumatic Growth Inventory", "Meaning in Life Scale" were used. SPSS 26.0 and PROCESS Macro 4.2 programs were used to analyze the data obtained. The relationships between variables of the study were tested using Pearson Correlation analysis and PROCESS Macro, Model 4 was used to examine the mediating role. A significant positive relationship was found between social interest and meaning in life, and between social interest and post-traumatic growth. It was found that social interest was a predictor of post-traumatic growth, and meaning in life had a partial mediating role in the relationship between social interest and post-traumatic growth.

Keywords: Social Interest, Post-Traumatic Growth, Meaning In Life, Mediation Test

Atıf/Cite as: Kaynak, Ü., (2025). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal İlgi ile Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkide Yaşamda Anlamanın Aracı Rolü. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 938-951. doi: 10.11616/asbi.1658350

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ümre Kaynak, Amasya Üniversitesi, umre.kaynak@amasya.edu.tr.

1. Giriş

Travma kişinin ölüm veya ölüm tehlikesinin olduğu veya bedensel bütünlüğüne yönelik tehdit yaşaması veya bu olaylara şahit olması durumudur (APA, 1994). Böyle zorlayıcı ve çok stresli bir olaydan sonra kişiler çeşitli davranışsal, psikolojik ve duygusal olumsuz sonuçlar yaşamaktadır (Çağatay, 2024; Johnson vd., 2024, Orçan ve Karaaziz, 2024; Ramos ve Leal, 2013; Ródenas-Perea vd., 2023; Yanar ve İlhan, 2022). Travma deneyimi, bireyler üzerinde derin ve genellikle olumsuz etkiler bırakan bir süreç olarak bilinmektedir. Ancak travma deneyimi olan insanlarla yapılan çalışmalarda travma sonrası olumsuz etkilerin ve sonuçların yanı sıra yaşamlarının en az bir alanında olumlu değişimlerin de ortaya çıktığı görülmüştür (Sears vd., 2003). Tedeschi ve Calhoun'un (1996) travma sonrası büyüme olarak tanımladığı bu durum bir kişinin hayatını değiştiren bir olayın ardından olumlu değişimler göstererek uyum sağlamasıdır. Travma sonrası büyüme tek bir boyutta büyüme anlamına gelmemektedir. Büyüme; başkalarına, yeni olasılıklara, kişisel güce, ruhsal büyümeye ve yaşam için takdire bağlı olan beş alandan birinde veya birkaçında fark edilebilmektedir (Tedeschi ve Calhoun, 1996). Tedeschi ve Calhoun (2004) tarafından önerilen Travma Sonrası Büyüme modelinde meydana gelen değişimler yaşamın kıymetinin bilinmesi, daha anlamlı ilişkiler, maneviyat (manevi gelişim), yeni olasılıkların farkına varma ve kişisel güç olmak üzere beş alanda ele alınmıştır. İlk olarak, anlamlı ilişkiler boyutunda ile bireyler diğer insanlara kendilerini daha rahat ifade eder, duygularını paylaşır ve empati kurma becerileri gelişir. İkinci olarak, kişisel güç olarak da tanımlanan kendilik algısında değişimler gözlemlenir; bireyler, yaşadıkları zorlu olayla başa çıkabilmenin verdiği güvenle kendilerini daha güçlü hisseder ve yeni rolleri benimserler. Üçüncü boyutta, yaşamın kıymetini farkına varılır; öncelikler yeniden belirlenir ve günlük hayattaki küçük şeylerin önemi anlaşılır. Dördüncü olarak, yeni seçenekler keşfedilir; bireyler ulaşılabilir hedefler belirler ve hayatlarını bu doğrultuda şekillendirirler. Son boyut olarak, manevi gelişme yaşanır; dini veya varoluşsal inançlar yeniden gözden geçirilir ve yaşamın anlamı üzerine daha derin düşünceler geliştirilir. Bu boyutlar, travma sonrası büyümenin çok yönlü bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Travma sonrası büyüme kavramı, bireylerin zorlu yaşam olayları karşısında sadece hayatta kalmakla kalmayıp, bu deneyimlerden öğrenerek kendilerini geliştirebileceklerine dair bir inancı yansıtmaktadır. Bu bakış açısı Alfred Adler tarafından ortaya atılan Bireysel Psikoloji ile benzer noktalar taşımaktadır. Bireyin yaşamda karşılaştığı olumsuz olaylar sonrasında gelişme ve değişimine inanan, insanların sürekli olarak daha iyisi için çabaladığını vurgulayan kuramlar arasında Bireysel Psikoloji önemli yer tutmaktadır. Adler, insanların travma ve zorluklarla nasıl başa çıkacaklarını hedeflerine, değerlerine, ideallerine veya korkularına göre seçtiklerini belirtir. Adler, bu süreçte “sosyal ilgi” kavramını merkeze alır. Adler (2011) sosyal ilgiyi bireyin kendinden yola çıkarak tüm toplumla özdeşleşmesi ve özdeşim kurduğu bu toplum için çaba harcaması şeklinde tanımlanmaktadır. Bireysel psikolojide sağlık, insanların yaşam görevlerini cesaret, iyimserlik, işbirliği ve topluluk duygusuyla karşılama derecesine göre belirlenir. Bu özelliklerin sosyal ilgiyi oluşturduğu ve sosyal ilginin kişinin yaşamın ver-ve-al kısmına katılması ve başkalarıyla işbirliği yapma istekliliği olarak vurgulanır (Carlson vd., 2006, s.5). Sosyal ilgisi yüksek bireyler yaşamda karşılaştıkları sorunlar karşısında daha cesur davranır (Adler, 2011), yaşamda karşılaştıkları zorlukları ve sorunları hayatlarını geliştiren bir fırsat olarak görüp, bu sorunlara meydan okuma eğilimi içinde oldukları görülmektedir (Rareshide ve Kern, 1991). Sosyal ilgisi düşük insanların diğer insanlarla ilişkilerinde sorunlar olduğu, olumlu benlik algılarının daha düşük olduğu, rekabet ve tehdit duygularını daha fazla hissettiği ve güvensizlik duygularının yoğun ve başkalarını küçümseme yanlısı ve yapıcı hedeflerden yoksun olduğu görülmektedir (Ansbacher, 1991; Nyunt ve Myint, 2020; Sweitzer, 2005). Sosyal ilgisi gelişmiş bireyler zorlu durumlarla karşılaşsalar bile kendilerini geliştirmeye motive olarak hareket ederek (Weiten, 2008), daha üretken olmaya çalıştıkları için özsaygıları daha yüksek, motivasyonları daha iyi, başa çıkma becerileri gelişmiş (Rareshide ve Kern, 1991) ve yaşamı daha anlamlı yaşayan kişiler (Crandall, 1975) olarak tanımlanmaktadır. Tedeschi ve diğerleri (1998) travma sonrası büyüme modelinde anlamlı ilişkiler boyutu için yeni kurulan ilişkilerde anlayışın, yardımlaşmanın ve paylaşmanın ve empati becerisinin ön planda olduğunu belirtmektedir, sosyal ilginin en temel bileşenlerinden biri de empati ve ortak iyiliğe katkıda bulunan davranış ve düşüncelerdir (Sabates, 2020). Sosyal ilginin psikolojik sağlık için temel göstergelerinden biri olduğunu belirten Adler aynı zamanda sosyal ilgisi yüksek bireylerin kendini en üst

düzeyde gerçekleştirme, toplumu geliştirme ve üretken hale getirmede etkin rol aldıklarını belirtir (Soyer, 2001). Adler (2017), sosyal ilginin yalnızca toplumsal refah için değil, aynı zamanda bireyin kendi yaşamında anlam ve amaç bulması için de kritik bir rol oynadığını belirtmiştir. Psikoloji alanında ise yaşamda anlam kavramından ilk bahseden kuramcılardan biri Adler'dir.

Adler gerçeği salt gerçek olarak değil de kişi tarafından algılanan veya yorumlanan bir gerçek olarak ele alır. Deneyimlerin değil ancak onlara yüklenen anlamın kendini belirlediğini belirtir. Kısaca kişinin olaya, gerçeğe yüklediği anlamın gerçeğin kendisinden daha önemli olduğunu belirtmektedir (Adler, 2017). Adler, insanların proaktif, dünyayı görme ve deneyimleme yollarını inşa ettiğini, ürettiğini, sonrasında da bu kurguları gerçek olarak kabul ettiğini ve insanın anlam yaratan, seçim yapabilen ve seçimlerinin sorumluluklarını alabildiğini belirtir (Corey, 2008). Bütün bunlara ek olarak Bireysel Psikolojide arkadaşlık, aşk, iş, kendini bilme (kendini kabul) ve maneviyat olarak tanımlanan beş yaşam görevi tanımlanmıştır. İnsanların yaşamda bu görevleri yerine getirdikçe mutluluğu elde edip, sağlıklı olacağını vurgulamışlardır (Corey, 2008). Maneviyat yaşam görevinin alt görevlerinden biri de yaşamın anlamını bulmaktır (Mosak ve Maniacci, 1999). Yaşamın anlamı, bireyin var oluşuna dair hissettiği değer ve yaşamına yüklediği anlam olarak tanımlanmaktadır (Steger vd., 2006). Bu kavram, iki temel boyuttan oluşur: anlamın varlığı ve anlam arayışı. Anlamın varlığı, kişinin mevcut yaşamını ne derece anlamlı bulduğunu ifade ederken, anlam arayışı ise bireyin hayatında anlam bulma çabasını yansıtmaktadır (Steger vd., 2006). Travmatik olaylar gibi bireylere üzüntü ve umutsuzluk veren olaylar bireylerin yaşamda anlam arayışına girmelerine yol açmaktadır (Dartar, 2020). Logoterapinin de temelini oluşturan anlam kavramı Frankl tarafından (2009) itici güç olarak tanımlanmaktadır yani yaşamı anlamlı hale getirmek ve amaçla doldurmak için insanın anlam arayışında olduğu ve acı verici yaşantılarda bile anlam bulunabileceğini vurgulamaktadır. Araştırmalar, yaşamda anlamın bireylerin zorluklara karşı direnç geliştirmesine ve stresle daha etkili bir şekilde başa çıkmasına katkı sağladığını, travma deneyimden sonra travma sonrası büyüme gösterme ihtimallerinin yaşamda anlam arayışı olmayan kişilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Park vd., 2012; Steger vd., 2015; Şimşir vd., 2020). Bu çalışmanın bağımlı değişkeni olan travma sonrası büyüme kavramında da anlam önemlidir. Kişinin yaşanan durumu nasıl anlamlandırdığı duruma vereceği tepkiyi belirlemektedir.

Travma sonrası büyüme çevresel (travma stres düzeyi, sosyal destek, maddi kaynaklar vb.) ve bireysel özellikler (kişilik özellikleri, stres yönetimi, başa çıkma stratejileri, öz güven vb.) gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir (Calhoun ve Tedeschi, 2004; Ramos ve Leal, 2013; Schaefer ve Moos, 1998; Tedeschi ve Calhoun, 2004; Xie ve Kim, 2020). Adler (2015), sosyal ilginin doğasının da daha iyiye ulaşma hedefi ile insanları hep gelişime sürüklediğini vurgular. Bununla birlikte travmatik olayın öznel algısı da travma sonrası büyüme de etkilidir (Akcan, 2018). Travmatik olayı kabul etmek, baş etme sürecinde aktif rol almak, sosyal destek ve bilişsel olarak yeniden yapılandırıp olumlu değerlendirmeler yapmak travma sonrası büyüme ile olumlu ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Bireysel psikoloji insanın temel motivasyon kaynağını algılayan olumsuz durumdan algılanan olumlu duruma geçiş arzusu olduğunu belirtir (Nader, 2008), bireyin hayatının anlamını kendi belirlediğini ve hayata kattığı anlamın da davranışlarını etkilediğini savunur (Ergüner Tekinalp, 2016). Travmatik olay bu şekilde ele alındığında anlamlandırma süreci de daha farklı yapıldığı için büyümenin oluştuğu görülmektedir (Helgeson vd., 2006; Sears vd., 2003; Xie ve Kim, 2020). Cann ve diğerleri (2011) travma sonrası büyümeye teşvik eden faktörlerden birinin de yaşamın anlamlılığı olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada da sosyal ilginin sorunlarla baş etme, diğer insanlarla ilişkileri şekillendirme ve dünyayı anlamlandırma sürecindeki rollerinin ve kişinin yaşamdaki anlam algısının travmatik sonra büyüme üzerindeki rollerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Travma sonrası büyüme alanyazında 1990'lerden sonra ağırlıklı çalışmaya başlanmış bir kavram olmakla birlikte bu kavramı ortaya atan ve ilk modelini kuran Tedeshi ve Calhoun (2004), travma sonra büyüme deneyiminin süreçleri, sonuçları ve bu sürece eşlik edenler hakkında hala çok az şey bilindiğini vurgulamaktadır. Buna ek olarak yaşamda anlam ile ilgili yapılan çalışmaların ülkemizde son yıllarda artış gösterdiği ve yaşamda anlama ile ilgili değişkenlerle ilgili daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Demirbaş-Çelik, 2016).

Bireysel psikoloji insan davranışlarının amaçlı olduğunu, insanların seçimler yapabilen ve seçimlerinin sorumluluğunu üstlenen, diğer insanlarla, çevresiyle etkileşimleri sonucu varoluşuna anlam katabilen sosyal bir varlık olduğunu belirtir (Corey, 2008; Penick, 2004). Bununla birlikte, Adler sosyal ilginin teşvik ve iyimserlik içerdiğini, geleceğe yönelik iyimserliğe sahip olan bireyin yıkıcı ve streli olaylara maruz kalmasına rağmen olumluya teşvik olduğunu ve sağlamlığını ve işlevselliğini koruduğunu belirtir (Nikelly, 2005). Adler, travmanın kişi üzerindeki etkisini yok saymaz ama kendi geleceğini belirleme gücünün insanı cesaretlendirdiğini savunur. Tedeschi ve diğerleri travma sonrası büyüme modelini hem bir süreç hem de bir sonuç olarak öne sürmektedirler (Dursun ve Söylemez, 2020). Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın aracı rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Türkiye, kültürel ve siyasi yapısı açısından travmatik deneyimler yaşama ihtimalinin yüksek olduğu bir ülke olarak değerlendirilmektedir (Erdur-Baker ve Turan 2014). Tedeschi ve Calhoun (2004) da genç yetişkinlerin yeni durumlara daha rahat uyum sağlayabiliyor olmasının travmatik büyüme sürecine olumlu katkıda bulunabileceği, bu sebeple de genç bireylerde travmatik büyümenin daha fazla olduğu düşündüklerini belirtmişlerdir. Üniversite dönemi, bireylerin kimliklerini oluşturdukları, sosyal ilişkilerini geliştirdikleri ve yaşamda anlam arayışı içinde oldukları kritik bir evredir. Bu nedenle, bu dönemde yaşanan travmatik deneyimlerin ardından ortaya çıkan büyüme süreçlerinin anlaşılması hem teorik hem de pratik açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın nasıl bir rol oynadığını ortaya koyarak, literatürdeki bu boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

2. Yöntem

Bu bölüm araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ile verilerin analizi bölümlerine ilişkin bilgileri içermektedir.

2.1. Araştırmanın Deseni

İlişkisel araştırma modelinde (Creswell, 2012) tasarlanan bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi, yaşamda anlam ve travma sonrası büyüme düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 384 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların %86'sı (n=330) kadın, %14'ü (n=54) erkeklerden oluşmakta, yaş aralığı 18-44 yaş (Ort.=20.60) arasında değişmektedir. Çalışma grubundaki öğrencilerin %49.7'si (n=191) 1. sınıf, %21.1'i 2. sınıf (n=81), %12.2'si 3. sınıf (n=47), %16.7'si (n=64) 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama araçları olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Toplumsal İlgi Ölçeği (Bulut, 2020)", "Travma Sonrası Büyüme Envanteri (Kağan vd., 2012)", ve "Yaşamda Anlam Ölçeği (Demirbaş, 2010)" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formunda katılımcıların biyolojik cinsiyet, yaş, sınıf bilgilerini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Toplumsal İlgi Ölçeği (TİÖ): Toplumsal İlgi Ölçeği, Bulut (2020) tarafından geliştirilmiş olup 46 madde ve dört alt faktörden oluşmaktadır. Toplumsal düzen eğilimi, toplumsal duyarlılık, toplumsal etkileşim ve toplumla özdeşleşme alt boyutlarından oluşan ölçek, 5'li Likert ve öz bildirime dayalıdır. Ölçeğin geneline yönelik Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .92 olarak belirlenmiş olup, toplumsal düzen eğilimi için .81, toplumla özdeşleşme için .83, toplumsal duyarlılık için .84 ve toplumsal etkileşim için .82'dir. Bu çalışmada da iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE): Bu envanter Tedeschi ve Calhoun (1996) tarafından geliştirilmiş, Kağan ve diğerleri (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. 21 maddeden oluşan envanter, 6'lı likert tipi ölçek ve ölçeğin orijinali başkalarıyla ilişkiler, yeni olanaklar, kişisel dayanıklılık, manevi değişim ve

hayata değer verme olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Türkçe uyarlama çalışmasında benlik algısında değişim, yaşam felsefesinde değişim ve başkalarıyla ilişkilerde değişim olmak üzere üç alt boyut yer almaktadır. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .92, alt boyutlar için sırasıyla .78, .77 ve .77 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada da iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

Yaşamda Anlam Ölçeği (YAÖ): Steger ve diğerleri (2006) tarafından geliştirilen ölçek Türkçe'ye Demirbaş (2010) tarafından uyarlanmıştır. 10 madde, 7'li likert tipi olan ölçek anlamın varlığı ve anlam arayışı olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Yaşamda anlamın varlığı alt boyutunun Cronbach Alpha iç tutarlılığı .87, yaşamda anlam arayışı alt boyutunun iç tutarlılığı .88 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada da anlamın varlığı için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .82, anlam arayışı için .88 olarak bulunmuştur.

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma sürecinde veri toplama araçlarını kullanabilmek amacıyla ihtiyaç duyulan ölçek kullanım izinleri alınmıştır. Veri toplama sürecine başlamadan önce Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan 27.09.2023 tarihli ve 151726 sayılı etik izin alınmıştır. Veriler üniversite öğrencilerinden çevrimiçi ortamlarda toplanmıştır. Öğrencilere öncelikle araştırma hakkında bilgi verilmiş, çalışmaya katılımın gönüllü olduğu ve istediği zaman çalışmayı bırakabilecekleri belirtilerek kendilerinden yazılı onam alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Aracılık rolü test edilmeden önce analize ilişkin varsayımların sağlanıp sağlanmadığı incelenmiş, değişkenlere ilişkin aritmetik ortalama, çarpıklık basıklık değerleri ile standart sapma gibi betimsel istatistiklerin yanı sıra grafikler, VIF değerleri ve Durbin-Watson istatistiği, Condition Index değerleri (varyans şişkinlik indeksi) incelenmiş ve veri setinin analizlerin varsayımlarını karşıladığı görülmüştür.

Araştırmanın temel değişkenleri olan sosyal ilgi, travma sonrası büyüme ve yaşamda anlam arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile sosyal ilgi ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın aracı rolünün incelenmesinde PROCESS Macro, Model 4 kullanılarak test edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 26.0 istatistik paket programı ve PROCESS Macro 4.2 programı kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde öncelikle araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel analizlere ve değişkenler arası ilişkileri ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra üniversite öğrencilerinde sosyal ilgi ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın aracı rolüne ilişkin bulgular sunulmuştur.

3.1. Betimsel İstatistikler ve Korelasyon Analizi Bulguları

Üniversite öğrencilerinde sosyal ilgi ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın aracı değişken rolüne sahip olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla kurulan aracılık modelinin test edilmesi sürecinde ilk olarak modelde yer alan değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler hesaplanmış ve değişkenler arası ilişkileri belirleyebilmek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Ort.	Sd	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal İlgi	195	18.48	-.34	-.52
Düzen	59.51	5.30	-.90	-.12
Özdeşleşme	48.04	6.45	-.23	-.52
Duyarlılık	39.49	4.21	-.60	-.38

Etkileşim	47.91	6.58	-.21	-.66
Travma Sonrası Büyüme	57.82	18.73	-.21	-.17
Benlik Algısı	30.66	9.82	-.49	-.16
Yaşam Felsefesi	16.58	5.95	-.21	-.35
Başkalarıyla İlişki	10.58	5.52	.21	-.34
Anlamın Varlığı	25.03	6.26	-.41	-.52
Anlam Arayışı	24.04	6.93	-.65	-.25

Tablo 1 incelendiğinde basıklık ve çarpıklık katsayılarının -.12 ile -.90 arasında değiştiği, -1 ile +1 aralığındaki referans değerlerine uygun olduğu (Hair vd., 2013) gözlenmiştir. Araştırmanın ölçekleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır ve elde edilen sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Sosyal İlgi, Yaşamda Anlam ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
(1)Sosyal İlgi	1										
(2)Düzen	.80**	1									
(3)Özdeşleşme	.83**	.54**	1								
(4)Duyarlılık	.84**	.73**	.57**	1							
(5)Etkileşim	.81**	.45**	.55**	.56**	1						
(6)Travma Sonrası Büyüme	.24**	.16**	.12**	.23**	.28**	1					
(7)Benlik Algısı	.20**	.18**	.04	.23**	.24**	.94**	1				
(8)Yaşam Felsefesi	.20**	.15**	.06	.20**	.25**	.89**	.77**	1			
(9)Başkalarıyla İlişki	.24**	.04	.27**	.16**	.27**	.77**	.57**	.56**	1		
(10)Anlamın Varlığı	.23**	.22**	.05	.25**	.26**	.44**	.45**	.44**	.23**	1	
(11)Anlam Arayışı	.12**	.14**	.05	.15**	.08	.29**	.25**	.26**	.26**	.33**	1

**p<.01

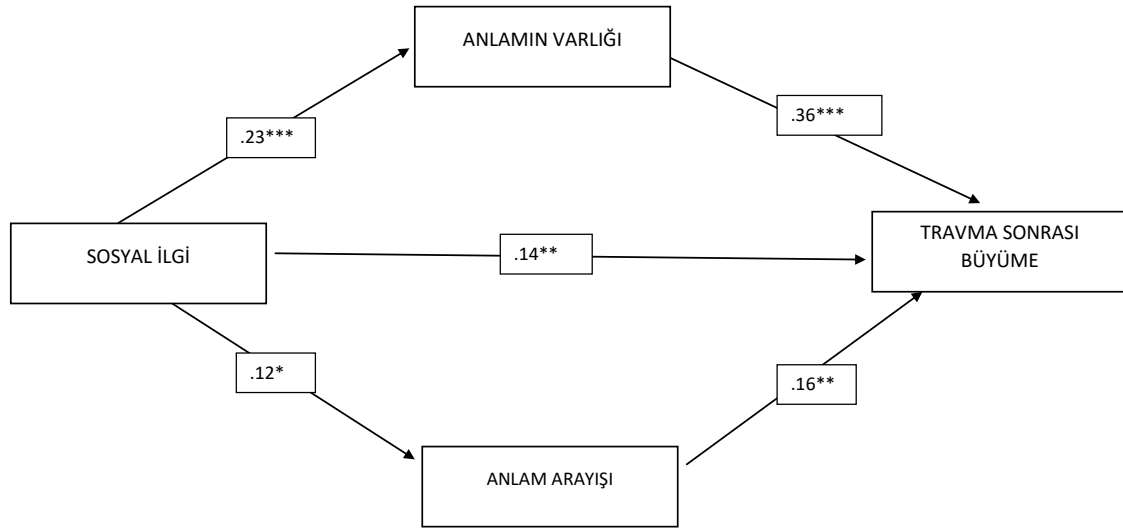
Tablo 2’de görüldüğü üzere travma sonrası büyüme puanları ile yaşamda anlamın varlığı ($r=.44$, $p<.01$) arasında orta düzeyde pozitif; travma sonrası büyüme puanları ile yaşamda anlamın arayışı ($r=.29$, $p<.01$) arasında düşük düzeyde pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Sosyal ilgi ile travma sonrası büyüme ($r=.24$, $p<.01$); sosyal ilgi ile yaşamda anlamın varlığı ($r=.23$, $p<.01$) ve yaşamda anlam arayışı ($r=.12$, $p<.01$) puanları arasında düşük düzeyde pozitif ilişki olduğu görülmektedir.

3.2. Aracılık Analizi Bulguları

Araştırma kapsamında ele alınan sosyal ilgi, yaşamda anlam ve travma sonrası büyüme değişkenleri arasındaki ilişkiler incelendikten ve değişkenler arasında orta ve düşük düzeyde ilişkiler tespit edildikten sonra aracılık analizi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda önce sosyal ilginin ve travma sonrası büyüme üzerindeki doğrudan etkisi ve yaşamda anlamın aracılığıyla dolaylı etkisi test edilmiştir. Sosyal ilgi ve

travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın aracı rolünü gösteren diyagram Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1: Sosyal İlgî Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkide Yaşamda Anlamın Aracı Rolü

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Şekil 1’de görüldüğü üzere sosyal ilginin travma sonrası büyümeyi ($\beta=.14$, $t=3.02$, $p<.01$), yaşamda anlamın varlığını ($\beta=.23$, $t=4.58$, $p<.001$) ve yaşamda anlam arayışını ($\beta=.12$, $t=2.42$, $p<.05$) pozitif ve anlamlı şekilde yordamaktadır. Ek olarak yaşamda anlamın varlığı ($\beta=.36$, $t=7.51$, $p<.001$) ve anlam arayışı da ($\beta=.16$, $t=3.29$, $p<.01$) travma sonrası büyümeyi pozitif olarak yordamaktadır. Aracı değişkenler (anlamın varlığı ve anlam arayışı) modele dahil olduktan sonra sosyal ilginin travma sonrası büyüme üzerindeki yordayıcı etkisi .24’ten, .14’e düşse de ($p<.05$) hala sosyal ilginin travma sonrası büyüme üzerinde pozitif yordayıcılığını devam ettirmektedir. Bu durumda yaşamda anlamın anlamın varlığı ve anlam arayışı alt boyutlarının sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolüne sahip olduğunu göstermektedir. Aracılık rolüne ilişkin bootstrapping prosedüründen (örneklem büyüklüğü 5000) yararlanılarak dolaylı etkiye ilişkin güven aralıkları hesaplanmıştır (Preacher ve Hayes, 2004). Sosyal ilginin travma sonrası büyüme üzerindeki etkisinde yaşamda anlamın aracı rolünde doğrudan, dolaylı ve toplam etkilerin değerleri ve güven aralıkları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Aracılık Modellerine İlişkin Sonuçlar

	95% CI			
	β	t	As	Üs
Toplam Etki (Si → TSB)	.24	4.83	.14	.34
Doğrudan Etki (Sİ → TSB)	.14	3.02	.05	.23
Dolaylı Etki (Sİ → AA → TSB)	.02	7.51	.01	.05
Dolaylı Etki (Sİ → AV → TSB)	.08	3.29	.05	.13
R ² =.24, p=.000,				

CI= confidence interval, Sİ= sosyal ilgi, TSB=Travma sonrası büyüme, AA= Anlam arayışı, AV=Anlamın varlığı

Preacher ve Hayes’e (2004) göre, dolaylı etkinin anlamlı olarak değerlendirilebilmesi için elde edilen dolaylı etki katsayısına ait %95 güven aralığındaki (CI) alt ve üst limit değerlerinin 0’ı kapsamaması gerekmektedir. Tablo 3 incelendiğinde modellerdeki güven aralıklarının 0’ı kapsamadığı görülmektedir.

Bu kapsamda sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın aracı rolünün anlamlı olduğu söylenebilir.

Aracılık modellerini değerlendirirken son olarak tam standardize etki büyüklüğü incelenmiştir. Tam standardize etki büyüklüğü .06 olarak hesaplanmıştır. Preacher ve Kelley (2011) etki büyüklüklerinin yorumlarken .01'e yakın değerleri düşük, .09'a yakın değerleri orta ve son olarak .25'e yakın değerleri yüksek etki düzeyi olarak belirtmektedirler. Bu modelde de sosyal ilginin travma sonrası büyüme üzerindeki dolaylı etkisinin orta düzeyde etkili olduğu söylenebilir.

4. Sonuç

Bu çalışmada travma sonrası büyüme ile sosyal ilgi, yaşamda anlamın varlığı ve yaşamda anlamın arayışı arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyal ilgi ile yaşamda anlamın varlığı ve yaşamda anlam arayışı arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Sosyal ilginin travma sonrası büyümeyi, yaşamda anlamın varlığını ve yaşamda anlam arayışını anlamlı şekilde yordadığı, yaşamda anlamın varlığı ve anlam arayışının da travma sonrası büyümeyi anlamlı olarak yordadığı elde edilmiştir. Son olarak sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide yaşamda anlamın varlığı ve yaşamda anlam arayışının aracı rolünün olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmada elde edilen sosyal ilgi ve yaşamda anlam arasındaki pozitif ilişki alanyazındaki farklı çalışmalarla da desteklenmektedir. Örneğin, Cellatoğlu (2023) ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmada sosyal ilgi ve yaşamda anlam arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde Grad ve Zeligman (2017)'da çalışmalarında sosyal ilgi ve yaşamda anlamın; anlamın varlığı alt boyutu arasında pozitif ilişkiler ortaya koymuştur, bununla birlikte aynı çalışmada bu çalışmanın bulgularından farklı olarak sosyal ilgi ile anlam arayışı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu nedenle, sosyal ilgi ve yaşamda anlam arasındaki ilişkinin daha derinlemesine incelenmesi ve özellikle bireylerin anlam arayışına yönelik motivasyonlarını etkileyen faktörlerin ele alınması, gelecekteki araştırmalar için önemli bir odak noktası olabilir.

Bu çalışmada yaşamda anlamın; anlamın varlığı ve anlama arayışı alt boyutları ile travma sonrası büyüme arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır (Mostarac ve Brajković, 2022; Pino vd., 2024; Weber vd., 2020). Örneğin, Başarıkan ve Seki (2023) tarafından yapılan çalışmada travma sonrası büyüme ile anlamın varlığı ve anlam arayışı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuş ayrıca anlamın varlığı ve anlam arayışının travma sonrası büyümeyi pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Benzer şekilde kasırga felaketi yaşamış üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada da yaşamda anlam ve travma sonrası büyüme arasında olumlu ilişkiler bulunmuştur (Weber vd., 2020). Bununla birlikte Linley ve Joseph (2011), çalışmalarında yaşamda anlamın; anlamın varlığı boyutunun travma sonrası olumlu değişimlerle, anlam arayışının ise olumsuz değişimlerle ilişkili olduğu belirtmiştir. Bu bulgular, bireylerin travmatik deneyimlerden sonra büyüme süreçlerinde anlam oluşturma sürecinin kritik bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Bu çalışmada sosyal ilgi ile travma sonrası büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Grad ve Zeligman (2017)'da sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasında düşük düzeyde pozitif ilişki tespit etmiştir. Adler sosyal ilginin problem çözme, yaşam sorunları ile baş etme ve doyum sağlayıcı bir yaşam felsefesi geliştirme ile pozitif ilişkili olduğu vurgulamaktadır (Crandall, 1982), ayrıca diğer insanlara empati ile yaklaşma, onlar için kaygı duyma, saygılı ve eşit ilişki içinde olmakla da ilişkilendirmektedir (DeRobertis, 2011; Manaster vd., 2003). Bu özellikler travma sonrası büyümenin insan ilişkilerinde değişim ve yaşam felsefesinde değişim gibi alt boyutları ile örtüşmektedir.

Bu çalışmada sosyal ilgi ve yaşamda anlamın travma sonrası büyümeyi yordadığı ve aynı zamanda yaşamda anlamın her iki alt boyutunun da (anlamın varlığı ve anlam arayışı) sosyal ilgi ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide kısmi aracı olduğu bulunmuştur. Grad ve Zeligman (2017) tarafından yapılan çalışmada benzer bir model test edilmiş, sosyal ilginin travma sonrası büyümenin yordayıcısı olduğu ve yaşamda anlamın anlam arayışı ve anlamın varlığı alt boyutlarının bu ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür. Doğrudan travma sonrası büyüme ile ilgili olmasa da travma sonrası büyüme ile ilişkili olan psikolojik dayanıklılık (Kayacı ve Özbay, 2016), bilişsel esneklik (Yaşar, 2020) ve kendini toparlama gücü (Ergüner-

Tekinalp ve Terzi, 2016) kavramları ile sosyal ilgi ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilgisi yüksek bireylerin psikolojik dayanıklılığın kontrol ve kendini adama boyutları ile olumsuz olaylar karşısında dayanma ve aktif baş etme yöntemleri kullanarak kendilerini daha kolay toparlayabildikleri belirtilmektedir (Ergüner-Tekinalp ve Terzi, 2016; Kayacı ve Özbay, 2016). Sosyal ilgi ile ilişki olan sosyal bağlılık kavramının da travma sonrası büyümeyi yordayan önemli değişkenlerden biri olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Bolat vd., 2020; Matos vd., 2021).

Yaşamda anlamın travma sonrası büyümeyi yordaması alanyazındaki çalışmalarla desteklenmektedir (Başarıkan ve Seki, 2023; Jeong ve Kim, 2019; Loraine ve Robinson, 2022; Weber vd., 2020; Uysal, 2023; Zeligman vd., 2018). Zeligman ve diğerleri (2018), yaşamda anlamın, anlamın varlığı boyutunun travma sonrası büyümenin en güçlü yordayıcılarından olduğu belirterek sosyal destek ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkiye de aracılık ettiğini vurgulamışlardır. Weber ve diğerleri (2020) kasırga felaketi yaşamış üniversite öğrencileri ve akademisyenleri ile yaptığı ayrı modellerde yaşamda anlamın travma sonrası büyüme ve kendini toparlama gücünü yordadığı bulgusunu elde etmiştir. Uysal (2023) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada son 5 yıl içinde kayıp yaşamış gençlerin yaşam da anlamın varlığı ve anlam arayışlarının travma sonrası büyümeyi yordadığını bulmuştur.

Adler (2012), yaşamda anlam kavramını psikoloji alanında ilk ele alan kuramcılardan biridir, olayların gerçekliğinden çok kişinin olayı nasıl anlamlandırıdığı ve algıladığının önemini vurgulamıştır. Adler'in Bireysel Psikoloji kuramının temelini oluşturan sosyal ilgi kavramı sağlıklı olmanın temel kriterlerinden biri ve insanın nihai hedefi olarak tanımlanmıştır (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Yang vd., 2010). Adler (2011) sosyal ilgisi yüksek bireyleri yaşamda karşılaştıkları sorunlar karşısında daha cesur davranıp, bu sorunların üstesinden gelebileceklerine inanan, iş birliğine yatkın kişiler olarak tanımlamaktadır. Sosyal ilgisi yüksek kişilerin zorlukları ve sorunları hayatlarını geliştiren bir fırsat olarak gördüğü (Raeshide ve Kern, 1991; Weiten, 2008), sorunun çözümü için çabalarırken sosyal refah içinde uğraştıkları (Adler, 2011), diğer insanlara karşı işbirlikçi davranışlar gösterdikleri, özsaygılarının daha yüksek olduğu ve daha anlamlı yaşadıkları bilinmektedir. Yüksek sosyal ilgiye sahip kişilerin sosyal destek almaya daha yatkın oldukları, düşük sosyal ilgi düzeyine sahip kişilerin daha içedönük, dışarıdan daha az yardım alma eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Leeman vd., 2023). Ayrıca sosyal ilginin baş etme, uyum ve iyilik halini doğrudan etkilediği belirtilmektedir (Ergüner-Tekinalp, 2016). Adler (2011), bireylerin sosyal ilgi düzeylerinin onların başkalarıyla kurdukları ilişkiler ve yaşam olaylarına verdikleri anlam açısından kritik olduğunu vurgular. Bu bakış açısıyla, sosyal ilginin travma sonrası büyümeyi destekleyen bir unsur olması beklenebilir. Sosyal ilginin travma semptomlarını azalttığı ve travmayla baş etme stratejilerinin belirlediği görülmektedir. Alanyazında sosyal ilginin, bireyin davranışlarında ve bilişsel süreçlerinde esneklik geliştirdiği, başkalarıyla olumlu ilişkiler kurmaya ve yaşamın faydalı tarafına yönelmeye ve sosyal gelişmeye teşvik ettiği (McClain, 2005); bir kişinin daha tatmin edici kişiler arası ilişkiler deneyimlemesine ve hayatın yükleriyle yapıcı bir şekilde başa çıkmasına katkı sağladığı (Leak ve Williams, 1998) görülmektedir. Bu özellikler travma sonrası büyümenin alt boyutlarını oluşturan benlik algısında değişim, yaşam felsefesinde değişim ve başkalarıyla ilişkilerde değişim kavramları ile örtüşmektedir. Sosyal ilgi ve yaşamda anlam arasındaki ilişki kişinin hem yaşamdaki sorunları anlamlandırmada hem baş etme sürecinde rol oynamaktadır. Travmatik deneyimler karşısında bireyin bu durumu nasıl anlamlandırıdığı uyum süreci için önemlidir. Bu bağlamda sosyal ilgi ve travma sonrası büyümede arasındaki ilişkide bireyin travmatik sürece yüklediği anlamın aracılık ettiği söylenebilir. Gelecekteki çalışmalar, bu dinamikleri daha derinlemesine inceleyerek, bireylerin travmatik deneyimlerden güçlenerek çıkmalarını destekleyecek müdahale programlarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, bu çalışma sosyal ilginin travma sonrası büyümeyi yordadığını ve yaşamda anlamın bu ilişkiye aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlara göre olumsuz yaşam olaylarına sahip üniversite öğrencilerinin travma sonrası büyümelerinin artırılması için sosyal ilgi ve yaşamda anlamlarını süreçlerini destekleyecek çalışmaların katkı sunabileceği düşünülmektedir. Ancak, çalışmanın önemli bir sınırlılığı, belirli bir travma deneyimine odaklanmamış olmasıdır. Gelecek araştırmalarda, bu ilişki belirli bir travma türü üzerinden test edilerek daha derinlemesine incelenebilir. Ayrıca, alanyazında farklı çalışmalar, travma sonrası büyüme üzerinde sosyal destek, psikolojik destek ve travmatik deneyimin

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.
The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).
Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Adler, A. (2011). *Psikolojik Aktivite (Üstünlük Duygusu ve Toplumsal Aktivite)*. (9. baskı). (B. Çorakçı, Çev.). Say Yayınları.
- Adler, A. (2012). *İnsanı Tanıma Sanatı*. (K. Şipal, Çev.). Say Yayınları.
- Adler, A. (2015). *Sosyal İlgi, İnsanoğluna Bir Davet*. (1. baskı) (A. Tekşen, Çev.). Payel Yayınları.
- Adler, A. (2017). *Yaşamın Anlam ve Amacı*. (13. baskı). (K. Şipal, Çev.). Say Yayınları.
- Akcan, G. (2018). Travma Sonrası Büyüme: Bir Gözden Geçirme. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(3), s.61-70.
- American Psychiatric Association (APA) (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV)*. American Psychiatric Publishing.
- Ansbacher, H. L. (1991). The Concept of Social Interest. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research ve Practice*, 41(1), s.28-46.
- Ansbacher, H. L. ve Ansbacher, R. (Eds). (1956). *The Individual Psychology of Alfred Adler*. Basic Books.
- Başarıkan, R., & Seki, T. (2023). Boşanma Yaşantısı Olan Bireylerin Yaşamda Anlam ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ile Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), s. 258-269. <https://doi.org/10.33206/mjss.1166664>
- Bolat, T., Bolat, O. İ., & Taştan, S. (2020). Örgütsel Destek, Sosyal Bağlılık ve Dünyaya İlişkin Varsayımların Travma Sonrası Büyüme Üzerindeki Etkisinde Acının Dönüştürücü Gücünün Rolü: Pozitif Psikoloji Bağlamında Bir Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), s. 361-402. <http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil>
- Çağatay, A. (2024). Deprem Sonrası Travma, Tükenmişlik ve Yaşam Doyumu Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1 -Deprem Özel Sayısı-), s.724-745. <https://doi.org/10.54688/ayd.1412823>
- Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2004). Authors' Response: "The Foundations of Posttraumatic Growth: New Considerations". *Psychological inquiry*, 15(1), s.93-102. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_03
- Cann, A., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G., Triplett, K. N., Vishnevsky, T., & Lindstrom, C. M. (2011). Assessing Posttraumatic Cognitive Processes: The Event Related Rumination Inventory. *Anxiety, Stress, & Coping*, 24(2), s.137-156. <https://doi.org/10.1080/10615806.2010.529901>
- Carlson, J., Watts, R. E., & Maniaci, M. (2006). *Adlerian Therapy: Theory and Practice*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11363-000>
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. (T. Ergene, Çev.) Mentis Yayıncılık.

- Crandall, J. E. (1975). A Scale for Social Interest. *Journal of Individual Psychology*, 31(2), s.187-195.
- Dartar, S. (2020). 25-40 Yaş Aralığındaki Bireylerde Çocukluk Çağı Travması, Yaşamda Anlam ve Öz Şefkat Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirbaş-Çelik, N. (2016) Üniversite Öğrencilerinin Yaşamda Anlam ve Yaşam Amaçları Arasındaki İlişki. *Mediterranean Journal of Humanities* 6(1), s.133-133 <https://doi.org/10.13114/MJH.2016119294>
- DeRobertis, E. M. (2011). Deriving A Third Force Approach to Child Development From The Works of Alfred Adler. *Journal of Humanistic Psychology*, 51(4), s.492-515. <https://doi.org/10.1177/0022167810386960>
- Dursun, P., & Söylemez, İ. (2020). Travma Sonrası Büyüme: Gözden Geçirilmiş Son Model İle Kapsamlı Bir Değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 31(1), s.57-68. <https://doi.org/10.5080/u23694>
- Ergüner -Tekinalp, B. & Terzi, Ş. (2014). Coping, Social Interest and Psychological Birth Order As Predictors of Resilience in Turkey. *Applied Research in Quality Life*, 9(4), s. 1-16. <https://doi.org/10.1007/s11482-014-9378-3>
- Ergüner-Tekinalp, B. (2016). Adleryan Kuramın Pozitif Psikoloji Bağlamında Değerlendirilmesi. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), s.34-49.
- Frankl, V. E. (2009). *İnsanın Anlam Arayışı* (S. Budak, Çev.). Okuyan Us Yayınları
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2013). Partial Least Squares Structural Equation Modeling: Rigorous Applications, Better Results and Higher Acceptance. *Long range planning*, 46(1-2), s.1-12. <http://dx.doi.org/10.1016/j.lrp.2013.01.001>
- Helgeson, V.S., Reynolds, K.A., Tomich, P.L. (2006). A Meta-Analytic Review of Benefit Finding and Growth. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(5), s. 797-816. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.74.5.797>
- Jeong, Y. J., & Kim, H. S. (2019). Post-traumatic Growth Among Stroke Patients: Impact of Hope, Meaning in Life, and Social Support. *Korean Journal of Adult Nursing*, 31(6), s.605-617. <https://doi.org/10.7475/kjan.2019.31.6.605>
- Johnson, V. E., Courtney, K., & Chng, K. (2024). Race-based Traumatic Stress Predicts Risky Drinking, Over and Above Negative Affect, and Non-Race-Related Trauma Symptoms in Racial/Ethnic Minority Female College Students. *Journal of Racial and Ethnic Health Disparities*, 11(1), s.371-381. <https://doi.org/10.1007/s40615-023-01525-5>
- Kayacı, Ü., & Özbay, Y. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Travmatik Yaşantı, Psikolojik Doğum Sıraları ve Sosyal İlgilerinin Psikolojik Dayanıklılıklarını Yordaması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), s.128-142.
- Leak, G. K., & Williams, D. E. (1989). Relationship Between Social Interest, Alienation, and Psychological Hardiness. *Journal of Individual Psychology*, 45(3), s.369-375.
- Leeman, M. S., Castleberry, J., & Chang, C. Y. (2023). Lifestyle, Coping Resources, and Trauma Symptoms: Predicting Post-traumatic Growth. *The Journal of Individual Psychology*, 79(3), s.218-239.
- Linley, P. A., & Joseph, S. (2011). Meaning in Life and Post-traumatic Growth. *Journal of Loss and Trauma*, 16(2), s.150-159. <https://doi.org/10.1080/15325024.2010.519287>
- Loraine, H., & Robinson, O. (2022). The Role of Social Support, Meaning and Optimism in Predicting Post-Traumatic Growth Outcomes During the COVID-19 Pandemic. *Pandemic (August 31, 2022)*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4205554>
- Manaster, G., Cemalciler, Z. ve Knill, M. (2003). Social Interest, The Individual and Society: Pratical and Theoretical Considerations. *Journal of Individual Psychology*, 59(2), s.109-122.

- Matos, M., McEwan, K., Kanovský, M., Halamová, J., Steindl, S. R., Ferreira, N., ... & Gilbert, P. (2021). The Role of Social Connection on the Experience of COVID-19 Related Post-Traumatic Growth and Stress. *PLoS One*, 16(12), e0261384. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0261384>
- McClain, M. P. (2005). *Assessing the Relationship Between Encouragement and Social Interest: An Adlerian Perspective*. Unpublished Doctoral Thesis, Iowa State University, Human Development and Family Studies, Iowa.
- Mosak, H. and Maniaci, M. (1999). *A Primer of Adlerian psychology: The Analytic Behavioral- Cognitive*. London: Routledge. Philadelphia: Brunner/Mazel
- Mostarac, I., & Brajković, L. (2022). Life After Facing Cancer: Posttraumatic Growth, Meaning in Life and Life Satisfaction. *Journal of clinical psychology in medical settings*, 29(1), s. 92-102. <https://doi.org/10.1007/s10880-021-09786-0>
- Nader, B. (2008). *An Exploratory Study of Different Styles of Resilient Behavior Amongst a Population of Homeless Adults Using the Organizing Precepts of Individual Psychology*. Unpublished Doctoral Dissertation, Adler Graduate School, Chicago.
- Nikelly, A. G. (2005). Positive Health Outcomes of Social Interest. *Journal of Individual Psychology*, 61(4), s. 329-342.
- Nyunt, N. N. ve Myint, K. W. (2020). The Relationship Between Self-Compassion, Social Interest and Depression of Postgraduate Students. *University Journal of ICT in Multidisciplinary Issues on Arts & Science, Engineering, Economics and Education* 1, s.357-362.
- Orçan, G., & Karaaziz, M. (2024). A Review About the Effect of Earthquake on Post-Traumatic Stress Disorder, Post-Traumatic Growth and Stress Coping Styles. *Ulusal ve Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, 5(6), s. 957-974. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13379990>
- Park, C. L., Riley, K. E., & Snyder, L. B. (2012). Meaning Making Coping, Making Sense, and Post-Traumatic Growth Following The 9/11 Terrorist Attacks. *The Journal of Positive Psychology*, 7(3), s.198-207. <https://doi.org/10.1080/17439760.2012.671347>
- Penick, J. M. (2004). Purposeful Aging: Teleological Perspectives on the Development of Social Interest in Late Adulthood. *Journal of Individual Psychology*, 60(3), s. 219-233.
- Pino, O., Cunegatti, F., & D'Angelo, M. (2024). The Role of Life Meaning in Psychological Distress and Post-Traumatic Growth Among Italian First-Aid Volunteers During The COVID-19 Outbreak. *Trends in Psychology*, 32(2), s. 624-646. <https://doi.org/10.1007/s43076-022-00182-7>
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS Procedures for Estimating Indirect Effects in Simple Mediation Models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 36, s.717-731. <https://doi.org/10.3758/BF03206553>
- Preacher, K. J., & Kelley, K. (2011). Effect Size Measures for Mediation Models: Quantitative Strategies for Communicating Indirect Effects. *Psychological Methods*, 16(2), s.93-115. <https://doi.org/10.1037/a0022658>
- Ramos, C., & Leal, I. P. (2013). Post-Traumatic Growth in the Aftermath of Trauma: A Literature Review About Related Factors and Application Contexts. *Psychology, Community & Health*, 2(1), s.43-54, <https://doi.org/10.5964/pch.v2i1.39>
- Rareshide, M. ve Kern, R. (1991). Social Interest: The Haves and Have Nots. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research ve Practice*, 47(4), s. 464-476.
- Ródenas-Perea, G., Velasco-Barbancho, E., Perona-Garcelán, S., Rodríguez-Testal, J. F., Senín-Calderón, C., Crespo-Facorro, B., & Ruiz-Veguilla, M. (2023). Childhood and Adolescent Trauma and Dissociation: The Mediating Role of Rumination, Intrusive Thoughts and Negative Affect. *Scandinavian Journal of Psychology*, 64(2), s. 142-149. <https://doi.org/10.1111/sjop.12879>

- Sabates, A. M. (2020). Individual Psychology of Alfred Adler. *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Models and Theories*, 1, s. 111-115. <https://doi.org/10.1002/9781119547143.ch20>
- Schaefer, J. A., & Moos, R. H. (1998). The Context for Post-traumatic Growth: Life Crises, Individual and Social Resources, and Coping. In R. G. Tedeschi, C. L. Park, & L. G. Calhoun (Eds.), *Post-traumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis* (pp. 99-124). Lawrence Erlbaum Associates.
- Sears, S.R., Stanton, A.L., Danoff-Burg, S. (2003). The Yellow Brick Road and The Emerald City: Benefit Finding, Positive Reappraisal Coping and Post-traumatic Growth in Women With Early-Stage Breast Cancer. *Health Psychology*, 22(5), s. 487 – 497. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.22.5.487>.
- Şimşir, Z., Hamarta, E., & Dilmaç, B. (2020). Stresle Başa Çıkmanın Yordayıcısı Olarak Yaşamın Anlamı ve Manevi Deneyim. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(2), s.509-528. <https://doi.org/10.23863/kalem.2020.165>
- Soyer, M. (2001). *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal İlgi Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Steger, M. F., Fitch-Martin, A. R., Donnelly, J., & Rickard, K. M. (2015). Meaning in Life and Health: Proactive Health Orientation Links Meaning in Life to Health Variables Among American Undergraduates. *Journal of Happiness Studies*, 16, s. 583-597. <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9523-6>
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The Meaning in Life Questionnaire: Assessing The Presence of and Search for Meaning In Life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), s. 80-93.
- Sweitzer, E. M. (2005). The Relationship Between Social Interest and Self-Concept in Conduct Disordered Adolescents. *Journal of Individual Psychology*, 61(1), s. 55-79.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (1996). The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the Positive Legacy of Trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9, s. 455-471. <https://doi.org/10.1007/BF02103658>,
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Post-traumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological inquiry*, 15(1), s. 1-18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01
- Turan N, ve Erdur-Baker Ö. (2014). Attitudes Towards Seeking Psychological Help Among a Sample Of Turkish University Students: The Roles Of Rumination and Internal Working Models. *British Journal of Guidance and Counselling*, 42(1), s. 86-98. <https://doi.org/10.1080/03069885.2013.831031>
- Uysal, C. (2023). *Son 5 Yılda Yas Yaşamış Bireylerde Travma Sonrası Büyüme, Bağlanma ve Yaşamda Anlam*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Weber, M. C., Pavlacic, J. M., Gawlik, E. A., Schulenberg, S. E., & Buchanan, E. M. (2020). Modeling Resilience, Meaning in Life, Post-traumatic Growth, and Disaster Preparedness With Two Samples of Tornado Survivors. *Traumatology*, 26(3), s. 266-277. <https://doi.org/10.1037/trm0000210>
- Weiten, W. (2008). *Psychology Themes and Variations Briefer Version* (7th ed.). Cengage Learning.
- Xie, C.S., & Kim, Y. (2022). Post-traumatic Growth During COVID-19: The Role of Perceived Social Support, Personality, and Coping Strategies. *Healthcare (Basel)*, 10(2), s.224-241. <https://doi.org/10.3390/healthcare10020224>
- Yanar, K., & İlhan, T. (2022). Boşanmış Aile Çocuklarında Boşanmanın Etkileri ve Travma Sonrası Büyüme: Nitel Bir Çalışma / The Effects of Divorce on Divorced Family Children and Posttraumatic Growth: A Qualitative Study. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(12), s. 172-186.
- Yang, J., Milliren, A. ve Blagen, M. (2010). *The Psychology of Courage: An Adlerian Handbook for Healthy Social Living*. Taylor ve Francis.

Yaşar, S. (2020). *Üniversite 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilişsel Esneklik Düzeyleri ile Sosyal İlgi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zeligman, M., Varney, M., Grad, R. I., & Huffstead, M. (2018). Post-traumatic Growth in Individuals With Chronic Illness: The Role of Social Support and Meaning Making. *Journal of Counseling & Development*, 96(1), s.53-63. <https://doi.org/10.1002/jcad.12177>